

Caseta 1. Indicatorul condițiilor de pe piața muncii

Răspunsul condițiilor de pe piața muncii la schimbările ciclului economic poate fi dificil de interpretat atunci când seriile de date disponibile transmit semnale divergente sau neconcludente, astfel că raportarea la un singur indicator poate oferi o imagine distorsionată și limitează capacitatea de a surprinde adecvat componenta ciclică a acesteia. Prin urmare, mai multe bănci centrale (de exemplu BCE, Fed sau cele din Noua Zeelandă, Cehia sau Grecia) folosesc indicatori compoziți care sintetizează informațiile disponibile într-un factor comun. Indicatorul condițiilor de pe piața muncii, prin modul în care este construit, facilitează integrarea informațiilor provenite din variabilele relevante ariei de analiză. Acesta reușește să diminueze importanța factorilor specifici fiecărei serii de timp, care poate reflecta particularități proprii¹, și permite extragerea semnalului economic comun. Totodată, indicatorul poate servi și ca instrument de identificare a excesului sau deficitului de cerere de forță de muncă. În acest context, Caseta de față elaborează, pe baza analizei componentelor principale, un indicator al condițiilor de pe piața muncii pentru România, menit să surprindă mai fidel poziția ciclică a pieței muncii în ansamblu.

Date și metodologie

În vederea construirii indicatorului condițiilor de pe piața muncii, au fost selectate 19 variabile², utilizând date provenite de la Institutul Național de Statistică și Comisia Europeană (DG ECFIN și Eurostat). Prima etapă a constat în staționarizarea seriilor, cu menținerea sensului economic, în principal prin utilizarea variațiilor anuale sau trimestriale³ (Tabel A). Ulterior, pentru a asigura comparabilitatea, fiecare variabilă a fost standardizată⁴. Indicatorul condițiilor de pe piața muncii⁵ reunește printr-o combinație liniară, informația esențială din toate cele 19 serii de timp, astfel:

1. Așezarea seriilor standardizate, y_i , unde $i \in \{1, 2, \dots, 19\}$, într-o matrice de dimensiune $T \times 19$ (T reprezentând numărul de perioade):

$$M = [y_1, y_2 \dots y_{19}] \quad (T \times 19)$$

2. Formarea matricei de varianță-covarianță:

$$\Omega = M' M \quad (19 \times 19)$$

3. În baza Ω sunt determinate valorile proprii (care ulterior se ordonează descrescător) și vectorii proprii v_i , care stabilesc ponderile optime⁶:

¹ Acestea pot fi atribuite, dincolo de influența ciclică, unor factori structurali sau chiar unor erori de măsurare.

² Selectarea acestora s-a bazat pe gradul de corelație dintre ele.

³ În cazul seriilor deja staționare au fost păstrate valorile în nivel.

⁴ Standardizarea presupune scăderea mediei și împărțirea la deviația standard, astfel încât variabila rezultată să aibă medie 0 și deviație standard 1.

⁵ Armstrong J. și alții, 2016, oferă o descriere a etapelor de construire.

⁶ Valorile proprii indică proporția din variația totală explicată de fiecare componentă principală, iar vectorii proprii definesc ponderile prin care cele 19 de variabile sunt combinate pentru a construi fiecare componentă, prima componentă captând astfel cea mai mare parte a informației comune; ordinea vectorilor proprii urmează ordinea valorilor proprii asociate.

$$\lambda = [v_1, v_2 \dots v_{19}] \quad (19 \times 19)$$

4. Componentele principale se obțin prin înmulțirea matricei inițiale cu matricea vectorilor proprii; prima coloană reprezintă indicatorul condițiilor de pe piața muncii, care capturează cea mai mare parte a variației comune dintre variabile.

$$F = M\lambda \quad (Tx19)$$

Indicatorul condițiilor de pe piața muncii este un indicator cu medie zero, ce reflectă doar fluctuațiile pieței muncii. Valorile pozitive semnalează condiții mai tensionate, specifice fazelor de expansiune (suprautilizarea resursei umane, prezența presiunilor salariale), în timp ce valorile negative sugerează condiții mai relaxate, caracteristice fazelor descendente (subutilizarea resurselor). În termeni de distribuție, aproximativ 68 la sută dintre valori se încadrează în intervalul $[-1, 1]$ (fluctuații obișnuite, întrucât se regăsesc în majoritatea cazurilor), circa 27 la sută în intervalele $[-2, -1]$ și $[1, 2]$ (fluctuații semnificative, dar nu extreme), iar aproximativ 4,7 la sută în intervalele $[-3, -2]$ și $[2, 3]$ (situații extreme); acestea acoperă 99,7 la sută din cazuri potrivit distribuției normale.

Tabel A. Variabile utilizate în construcția indicatorului condițiilor de pe piața muncii

Indicator	Sursa	Prelucrarea seriei
Numărul de salariați din agricultură	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Numărul de salariați din comerț	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Numărul de salariați din construcții	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Numărul de salariați din industrie	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Numărul de salariați din servicii	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Rata ocupării din mediul urban	INS (AMIGO)	componenta ciclică
Rata ocupării din mediul rural	INS (AMIGO)	componenta ciclică
Rata șomajului înregistrat	INS (ANOFM)	fără modificări
Rata șomajului BIM	INS (AMIGO)	componenta ciclică
Locurile de muncă vacante	INS (Ancheta locurilor de munca vacante)	variație trimestrială
Salariul mediu net real pe economie	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Salariul mediu net din sectorul privat	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Salariul mediu net din sectorul bugetar	INS (Cercetarea statistică lunară asupra câștigurilor salariale)	variație trimestrială
Costurile unitare cu forța de muncă	INS	variație anuală
Costurile orare cu forța de muncă	Eurostat	variație anuală
Deficitul de forță de muncă din construcții	CE-DG ECFIN	prima diferență
Deficitul de forță de muncă din servicii	CE-DG ECFIN	prima diferență
Deficitul de forță de muncă din industrie	CE-DG ECFIN	prima diferență
Retenția forței de muncă	CE-DG ECFIN	fără modificări

Notă: Pentru extragerea componentei ciclice din serii a fost utilizat filtrul Hodrick-Prescott.

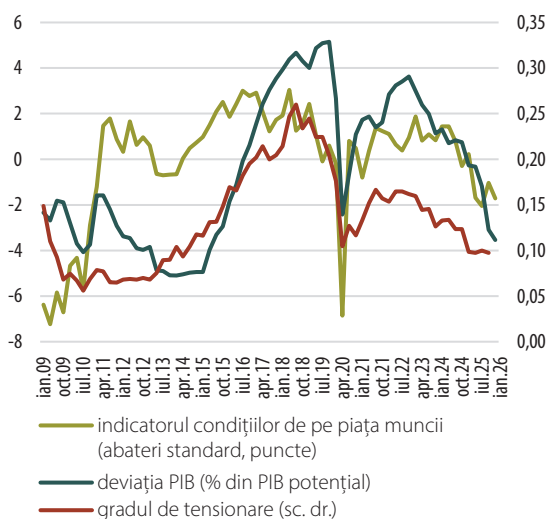
Rezultate

În mod tradițional, gradul de tensionare a pieței muncii este evaluat cu ajutorul raportului dintre rata locurilor de muncă vacante și rata șomajului, cele două

variabile fiind caracterizate însă de un grad relativ ridicat de rigiditate. Prin urmare, intervalul în care fluctuează este relativ restrâns; în perioada post-COVID, de exemplu, s-a situat între 0,10 și 0,16, în comparație cu indicatorul condițiilor de pe piața muncii, care a variat între -2 și 2 (abateri față de medie). Totodată, potrivit gradului de tensionare, modificările condițiilor de pe piața muncii se produc gradual: pe parcursul relaxării recente, acesta a scăzut în 2024 și s-a stabilizat la un nivel inferior, după care a înregistrat nouă scădere la începutul anului 2025, menținându-se ulterior relativ constant. Atât gradul de tensionare, cât și indicatorul condițiilor de pe piața muncii înregistrează o corelație puternică cu deviația PIB. Spre deosebire de indicatorul clasic însă, indicatorul condițiilor de pe piața muncii delimitează mai clar schimbările de tendință/mesaj, inclusiv prin interpretarea față de pragul valorii nule (Grafic A).

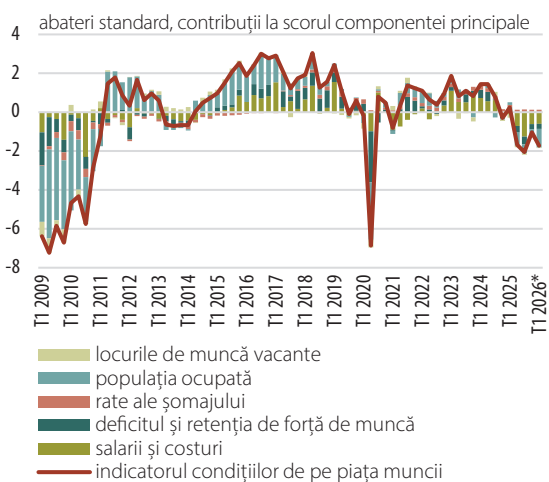
În plus, indicatorul condițiilor de pe piața muncii sintetizează un set extins de informații, permițând identificarea contribuției fiecărei componente în diferite perioade, astfel încât să reiasă indicatorii cu rol dominant la evoluția în timp. După cum se poate observa în Grafic B, indicatorul condițiilor de pe piața muncii arată o relaxare a pieței muncii în România în 2025, menținută și la începutul anului 2026, evoluție semnalată de temperarea ritmului de creștere a salariilor, împreună cu ajustările la nivelul schemelor de personal. De asemenea, după o perioadă prelungită, în care deficitul de forță de muncă a întreținut condiții tensionate⁷ – respectiv din 2015 până în prezent, prin excluderea perioadei excepționale asociate șocului pandemic – influența acestuia se diminuează recent, devenind chiar negativă, pe măsură ce contextul economic general s-a deteriorat.

Grafic A. Tensionarea pieței muncii și ciclul economic

Sursa: INS, Eurostat, CE-DG ECFIN, calcule și estimări BNR

Grafic B. Indicatorul condițiilor de pe piața muncii

*) pentru rezultatele aferente T1 2026 s-au utilizat cele mai recente date disponibile, iar în lipsa acestora au fost menținute valorile din T4 2025.

Sursa: INS, Eurostat, CE-DG ECFIN, estimări BNR

⁷ Caracteristicile structurale ale deficitului de forță de muncă și impactul asupra salariilor au fost analizate în *Rapoartele BNR* din noiembrie 2024 și august 2025.

Referințe

Armstrong, J., Kamber, G., Karagedikli, Ö., (2016), „Developing a labour utilisation composite index for New Zealand”, Analytical Notes Series, nr. AN2016/04, Banca Centrală a Noii Zeelande

Banca Națională a României, (2025), „Caracteristici structurale ale deficitului de forță de muncă din România”, august 2025

Banca Națională a României, (2024), „Impactul inflaționist al deficitului de forță de muncă”, noiembrie 2024

Botelho, V., Dias da Silva, A., (2019), „Indicators of labour market conditions in the euro area”, Buletin Economic al European Central Bank, ediția 8/2019

Brůha, J., Ruschka, A., Šolc, J., (2024), „LUCI: Your best friend for measuring labor market tightness”, Working Paper Series, nr. 7/2024

Chung, H. T., Fallick, B., Nekarda, C. J., Ratner, D. D., (2014), „Assessing the change in labor market conditions”, Working Paper nr. 14-38

Salamaliki, P., (2019), „Assessing labor market conditions in Greece: A note”

Šolc, J., (2017), „The LUCI – The labour utilisation composite index”, Box în *Raportul de Inflație* IV/2017

Šolc, J., Brůha, J., (2019), „The extended LUCI”, Box în *Raportul de Inflație* IV/2019.